

רביבים

ד - 9

ק"י

שלהם. אנחנו הצופתים, לנו לא יקרה כדבר הזה, כי כמו בתערוכה הזאת של סואץ כן בהמ"ך המדיניות שלנו, הידידות והשותפות, או כפי שהוא אמר, הברית הבלתי-כרוכה עם ישראל, תהיה יסוד מדיניות החוץ שלנו. שמו של אותו יו"ר נגדה החוץ הוא מוריס שומאן והוא היום סר-החוץ בממשלת צרפת.

תמנתה: חברים, אנו עכשיו מזמין את החבר דוד בן-גוריון.

נדמה לי שיש עמו, בין השאר, גם כמה מכחבים, הוא אמנם הברית לי שהט קריט, שהוא רוצה לקרוא אותם בערב זה.

בן-גוריון: חברים יקרים, קיבלתי הבוקר מחבר יקר שלי מספר

מכתבים שנשלחו אחד לאבא אבן בעניין גולדה, ושני מכתבים שנשלחו לגולדה על-ידי. יקר את המכתבים האלה ואקדים רק מליה תודות לעצם העניין של ההחלט הדברית.

אני הייתי בוכן להעמיד חני המכ"מ "קבדים" הטילו עלי

להקיש משלה ולעמוד בראשה. תנאי אחד שלא היה מקובל בעולם,

אבל לא הייתה התנגדות בתוכנו, וזה שיהיה חוק אחד לגבר ולנשה, ^{שלא רק}

והוא שהגברים יהיו מלבתיים על המדינה אלא גם הנשים. אשה

יכולה לקבל אותו התפקיד שמקבל גבר. לזה נדמה לי לא היו נרמה

מתנגדים מלבד האקזוקים, שבטכילט זה היה מסונה, כי בחלמוד

כתוב: כל החלמוד בתו תורה, כטילו מלמדה תפלות. זה לא אומר

שהיא לא צריכה ללמוד, אלא אסור לאבא ללמד את בתו תורה, את הוא

מלמד אותה, כטילו הוא מלמדה תפלות. והדבר השני היה דבר

שהוא מקובל בהרבה מקומות, אבל בעת היהודי, ביחוד בעת היהודי

של ימינו, שבגורלו עלה שתחודט מדינה יהודית אחרי אלפיים שנה

זה לא היה מקובל, וזה שחיל יס לו כל הזכריות של אדרת אחר,

מה שמוחר לכל אדרת, מותר גם לו.

זה לא מתקבל אצל עמים אחרים, עמים יותר נורמליים, אבל אצלנו, שלא חיינו חיי ממשלה יותר מאלפיים שנה, אז היו רבים, לא ממסלבה זו או אחרת, אלא ממסלבות שונות, גם ממסלבה שאני הייתי חבר בה ושלא הייתי חבר בה, אז לא קיבלו את העניין הזה, אבל אני העמדתי את שני הדברים האלה כתנאי: חנאי לקבל על עצמי תפקיד שחברים יסילו עלי: להקים ממשלה ולעמוד בראשה, א) שלא יהיה תבדל בין גבר לאשה, אותן זכויות; ב) חייל יש לו כל הזכויות של אזרח, מלבד הנקלת המלחמה, שזה רק הוא יכול לעשות את זה אבל הוא אין לו דעה והוא מוכרח לעשות מה שמצווים עליו לעשות. אלא לא רק החייל הפשוט; גם ראש הצבא, המפקד העליון של הצבא, שהוא מקובל כאיש היודע יותר מכולם לעשות מלחמה, והוא חייב לקבל פקודות, אם הוא מתנגד לדבר, הוא מתנגד אבל הוא מוכרח להוציא לפועל. זה לקבל בכל דימוקרטיה, אבל עמנו לא היה רצון לחיים מדיניים מאות בשנים, לכן היו רבים, היו וגם אם אינני טרעה, עוד ישנם, כאלה שיש להם דעה אחרת, אבל לאט לאט בכל זאת זה נתקבל בממשלה והממשלה הנבחרת הראשונה, יען כי הייתה ממשלה לפני הנבחרת, יען כי היינו מוכרחים להקים ממשלה כדאמנלים היו מה, ב-14 בפאי, אלה היו שני הדברים, חלק אחד שאסא יכולה לקבל סינוני זכויות כמו גבר, וגם מה היו דברים שלא נתנו לקיים את זה בשלימותו, גם עד היום הזה, ודבר שני, שחייל יש לו כל הזכויות של כל אזרח, אבל בנוגע לתפקיד שלו המיוחד, שרק חייל עומד זאת, הוא צריך למלא מקומו אבל אין לו שום דעה, וגם אם מה שאומרים לו לעשות הוא לא טוב, הוא חייב לעשות את זה.

אני הקדמתי את זה לעניין שני המכתמים. ונכסיו אקרא אותם בלי שום עירוסים. אם כן, המכתב ש הראשון שלא כתבתי לגולדה, אלא כתבתי לאבן על גולדה: "בגיעות אליה ידיעות מצדדיט חזונים על המעמקם הכבדה שמוטלת על גולדה. אני יודע שבריאותה איננה כדרגה העליונה. יש לעשות שלא תעבור למעלה מ-10 יעור, גם אם זה נחוץ למגביח". היא נשלחה אז למגביח לאמריקה. "גולדה חשובה לישראל יותר מכתה מליונים דולארים, ולכן תעשה כמיטב יכולתך שלא תעבור בדרך ותנות קצת בימי שהותה באנגליה". המכתב הזה וגם לפני

המכתבים שאני אקרא אחרי זה, נעשו אחרי מערכת סיני. הרגישון נעשה בערך שלושה חודשים אחרי מערכת סיני והמכתב השני, שנשלח לבולדה עצמה, נעשה שנה לאחר מערכת סיני, והמכתב השלישי, עוד שנה אחרי זה. אקרא אותם בלי שום פירושים.

המכתב נשלח לבולדה מאיר, משרד המטהון, מאני עבדכם. "אם כי את חסרה כאן בימים אלה, לנו, וכיחוד לי, נדמה לי שהמאבק ההיסטורי הנטוש עכשיו בניו-יורק ובוואשינגטון מחייב היצארותך בארה"ב, בתנאי שלא יקראו אותך לפעול למען הטובות. לפי דעתך המקולה ודעת אחרים בעניין זה. בן-אחרון חזר בלא התפעלות מהופעותיך המכתב האחרון שקיבלתי הבוקר נכתב שנתיים כבר אחרי מערכת סיני, ב-1958. "בולדה היקרה והאהובה, נודע לי סודך, כלומר, נודע לי... השנה הזאת מלנו לך 60 שנה, אם כי שאני יודע שאת לא רוצה לחוג את יום הולדתך לו מפני שנייט מסתירות יום זה אלא מפני שאינך אוהבת פרסום וחגיגות אישיות. הרי לא תוכלי למנוע ממני לברך אותך ולהביע לך רחשי לבי, שיום הולדתך אינו אלא אמתלה נוחה לגלות מקצתם של רחשי ההוקרה והידידות והאהבה לחלוצה נאמנה ויהודיה בנה וטעורת באווה יהודית, כלוחמת אמיצה ונבונה, חזיון חייה, אצאאן חזון האומה והאנושות, חלוצה ורבת כשרון בכל אשר היא עושה וללאשה, אשת מופת ודמות מחנכת, ולחברה טובה, קדונית וסלחנית כאחת. הגעת למחצית חיך, כמניין סאיהודים רבילים להביד כאן היום: מאה מעשרים הגעת למחצית חיך, זה היה ב-3 כיום השלישי של החודש החמישי, שנת 1958, שתי שנים אחרי מערכת סיני. "הגעת למחצית חיך, בכל אופן אני רואה אותך, לא רק אני, במלוא כוחך היוצר, ואיחולי הנאמנים ביותר כי יעמוד לך כוחך זה עוד הרבה שנים והאמון וההוקרה שרוב העם בישראל ויהדות אמריקה רואים לך יעמוד לך בקשיים שאת נחללת בהם ככל אחד מאתנו. שלך - דוד בן-גוריון". זה הכל.

המנחה: תודה לדוד בן-גוריון. ועכשיו נשטע את יוסי על האורגן וכמה שירים מימינו אלה.

המנחה: חברי, אנחנו מגיעים לסיומו של הערב ואני מוזמין את
גולדה לשאת את דברה, בבקשה גולדה.

גולדה מאיר: חברי רביבים, חברים שבאו מרחקים די גדולים, אחדים

מתו: אפשר לעשות אחת משני דברים, או לעבור את

חמישים השנים כדי לספר גם על חברים שדיברו וגם על חברים שאינם
ו לא להגיד שום דבר.

כאן ואינם בחיים, אפילו, מפני שנדמה לי ~~א~~ נצחון הערב. יצא

לי להגיד פעמים אחדות; וזה בוודאי התקבל, הצל חלק בכל אופן.

מאלה שסערו אותי, כשדיבור של איזה צניעות שאיננה כל כך נוקה

או אמיתית, אשר נסרתי שאני אינני, ואני עוסק את חשבונותי אני עם

עצמי, אינני יכולה להגיד בכנות שאני יכולה לרשום לרשותי איזה

דבר אחד שאני לבדי עשיתי. כי אם אסרתי שחיה לי מזל גדול

שמראשית דרכי עבדתי עם חברים ובעיקר בגז בואי ארצה, עם חברים

שלא רק שיחד פעלנו ושמתנו, לא בכינו עם דמעות אבל לא מעט בכה

הלב, אבל שאני כמעט ואינני מכירה באיזה פעולה שהיא שהייתי מעורבת

בה שלא היתה לי זכות להימצא במחיצת חברים שלמדתי, ואני לא מדברת

עכשיו על לימודים של עובדות, תיאוריות כי אם שעצם חייהם, פעולתם

גישתם היה בשבילי כמעט יום יום דבר שהוסיף לי, אישית. וכמו

שמקובל אצלנו, אין אומץ-לב לבוא לחבר, לגשת לחבר ולהגיד לו:

ככה אני רואה אותך. קצת מפני שמניחים שאם יש יחסים כאלה, אז

זה במילא מובן, ולפעמים פחד שאם מתרגמים הרגשות כאלה למילים,

משום מה זה נראה שטחי. הזכרתי את זה ב"יוחד כאשר בן-גוריון

קרא את המכתבים, חבל שאין לי העתק, אולי יש אצלו, מכרז שאני

שלחתי לו מארצות-הברית, ליום הולדת שלו, והתקופה היתה כבר לא

כל כך שמחה, והיות והייתי במרחקים ויכולתי לכתוב, אז אמרתי לו

בדיוק מה שהרגשתי. כתבתי לו: "בן-גוריון, היו לנו ויכוחים

ובוודאי עוד יהיו, אבל מה שיהיה בעתיד, איש לא יכול לקחת ממני

את הרגשת הזכות הגדולה שאני מרגישה שהיתה לי, לעבוד במחיצתו

של אדם עשרות שנים שאני רואה אותו, כאיש, תמיד של דורנו, שיותר

מאיזה איש יחיד אחד אחראי לכך שאנחנו מדינה עצמאית. האמנתי

אבל, יט עכשיו יותר צעירים עכשיו חמה שינונו היינו אז, ועושים
 דברים נפלאים, במתח גדולים, גם בשלום, בנייה, בני זוכרת את המקור
 הזה, לא אשכח לעולם את נטיעתי הראשונה ל'דביבים'. מה שנעשה
 בארץ, וזה לא עשו אלה אשרו 'הזמן אחים חוסר', המכנה שחז כל
 הזמן והצטרף ועשה ועלה ביכולת העשייה על אלה, אני הוצאת סדר
 לא תהיה יהירות מצדנו אם נביד ושאת כל השנים האלה אשר לסכם
 במלה אחת, באותיות גדולות: **אא נצחון**. נצחון על השבט, נצחון
 על אויבים, נצחון על ירדנים ונצחון על עצמנו בהרבלי עבודה,
 בהתמדה, בעקבנות, זה היה כל כך לוותר וכל כך קשה לעמוד ועמד
 ולא ויתרנו. מדוע הסתלקה השמחה? פשוט, שמחה; כאשר אנחנו מה,
 כאשר אנחנו עובדים, כאשר אנחנו יוצרים, כאשר אנחנו - אנחנו.
 לפעמים נעשה עצוב, וחבל לי, אולי אני טועה במה אבל חבל
 לי, מילא אנחנו, בגילי, כבר שמתנו. והיה לנו, היתה לנו חלקה
 גדולה של שמחה, חבל לי על הדורות שאחרינו שחם לא חיים מה זה,
 כחוט, אולי אני טועה. וולי יש ביטויי חם לשמחה. לשל, העזה.
 אחרי שעזרתי ונני הזרנו מהטירול הזה, הלילי, אז למחרת היתה ישיבה
 של איזה גורם של הממלגה, אינני זוכרת אם זה היה המרכז או
 מועצה, ונכנסתי לאולם בן-גוריון ישב על השמחה, כיד נבשתי
 אליו ושאלו: נו? כתבתי לו פתק: לא הצלחתי. תהיה מלחמה.
 ראינו, עזרא ואבי, משחנה מפרק, את ה'זרוב' ונת הריכוזים שט.
 פעם, איך אנחנו אומרים עכשיו - מותר לספר, פעם אני מקווה
 אני אבוא ל'דביבים' ואם מותר יהיה לספר - המסק. אז א בן-גוריון
 קיבל את הפתק, זאת לא תהיה אמת אם אביד שהיתה שמה רבה בפניו,
 לקרוא את הפתק הזה, אבל זה לא היה את המסקנה. כעבור יומיים,
 כאשר בינהלת העם היתה בריכה לתחליט מה היא הולכת להביע, אז
 היו שני חברים שביקשו ברבע החרון, זו כבר היתה בריכה להיות
 ההכרעה, כן הכרעה מינה, לא הכרעה מינה - להתייעץ עם ראשי
 ה'הגנה'. אחד מהם יושב כאן; ישראל גלילי, השני - יגאל ידין.
 ריקחתי עליהם. האלו אותם: מה יהיה? דבר אחד הם אשרו בהסתרון,
 אין כל ספק, הבריטים ייצאו וצבאות-ערב יכנסו. זה בטוח.

41

"נו, ומה יהיה?" פה היחה שתיקה קצת, ונדמה לי שזה היה ידין

שאמר: הדבר הטוב ביותר שאנחנו יכולים להגיד: פי-פי-פי-פי-פי!

הסיכוי לנצח או להימך, זה שווה. והמסקנה בכל זאת נחקבלה

והיה מה שהיה. וכבר אמרתי באיזה מקום, אני לטעמים בנסיונותי

לארצות-הברית מבקרת גו במילוקי. אני פוגשת חבר'ם שמהם בעצם

למדתי ציונות. אליהם הגיע אז בן-גוריון, בן-צבי ז"ל, לעיר

מילוקי. היחה לא רק יותר בעירה מעכשיו אבל יותר צעירה מכל

החבר'ם שמהם באמת למדתי. אני רואה אותם עכשיו וגם על זה כואב

הלב. אנשים מצוינים. מה קרה להם, מדוע נישארו? ואני משורה את

חמישים שנות חיי, חמישים שנות חייהם, ציונים טובים עד היום הזה,

צאץ חברי המפלגה, טוב, בחיים אחרים, חיים בחלק אחר של העיר, לא רק

להם טוב, לבנים, צאץ מקצועות הופשיים. הכל מצויין. ולבי כואב:

ריקנות. לא כלום.

גם באמריקה היינו שרים שירים והיינו מטיילים לילות שלימים

אורי אסטות וחולמים; על מה חולמים? על ארץ-ישראל ומה יהיה, וככה

אא נשארו. נעקרו בדרך ולא נשאר כלום. ואא אחותי כותבת שהייתי

עקשנית אז, אז היא צודקת ואני מוצה לאלוהים שלוש פעמים ביום

על זה שאני עקשנית, ויסלחו לי אנשים שעבדו אתי ועובדים אתי

עכשיו, שאני מחקקת, אז יזכרו שלולא החקקתי לא הייתי באה,

העקשנות הביאה אותי לארץ.

אני רוצה מאוד להודות ל'חברי רביבים' ואני שמחה שזה קיבל

צורה כזאת, צאאא חבורת אנשים ויש עוד רבים שיחד עשינו פעם כאן

ופעם במקום אחר, אבל תמיד לא סטינו מן הדרך.

46

מחנה

ראש המשלוח: אני רוצה מאוד להודות לחברי רביבים ודני ימחה שזה
 קיבל צורה כזאת, זאת אומרת, ובורח בליט, ויש עוד
 רבים, שביחד עשינו פעם כמה ופעם במקום אחר, אבל תמיד לא שטינו
 מן הדרך, ואני מודה לגורלי, שאני יושבת ברביבים, עם משפחה,
 עם שני דורות שלי, עם שני דורות כל אחותי, שבאה אתי יחד, היא
 גם כן עקנית לא-קטנה, אל החשבון שזה רק אני, זה הולך קו במשפחה.
 דרכה הייתה הרבה יותר קשה משלי, והיא ביה עם ילדיה הנה, וטוב לי.
 ואני אזכור את הערב הזה. ב'מרחביה' באתי לעבוד ולא כל כך רצו
 לקבל אותי, ב'רביבים' אני באה ליהנות, אז בעד קבלתם אותי לעת
 זקנה, כאשר אינני יכולה יותר לעבוד במלקוט, ואני מעריכה את זאת
 ואני מודה לכם. אני רוצה לאחל לכל אחד ואחד מכם מעומק לבי,
 כאשר כל אחד מכם, כשאני מטהכלת מה נדמה לי שבן-גוריון ואני
 הכי זקנים בחדר-האוכל הזה, לא, לא, הטכנה של בן-גוריון... אבל
 שלוחתנו, מרים, נדמה לי, זהו. אני מאחלת לכל אחד מכם שתגיעו
 לגילי, אני לא יכולה להגיד אחרי שתהיו המיטיב שנה בארץ - שיהיה
 לכם טוב כמו שטוב לי.

אני זוכרת שהרגוב פעם בא לאפריקה, בשנים הראשונות של טגבית
 ההסדרות והוא קם ואומר: יהודים, שלכם יהיה טוב כמו שלנו טוב.
 שאתם תשמחו כמו שאנחנו שמחים. יצאו יהודים ואמרו: מדוע הוא מקלל
 אותנו? אבל אני מברכת אתכם מפני פעם כל הצרות, ואין לכם מושג
 כמה צרות, עם כל הצרות אני מאחלת לכם שתוכלו להגיד לבנים, אצא
 לנכדים, שטוב לכם. ואני רוצה עוד להגיד לנחמה לימשיץ, לא ראיתי
 אותך במוסקבה כי את היית ילדה קטנה, אבל את סימן, טוב לנו, את
 לא היחידה כבר, את סימן שאפילו האמונה הזאת שלא הייתה לה כל יסוד
 הגיוני, בשום פנים ואופן, ואני זוכרת את הערב הזה שיעקב זכר יפה
 מאוד, אני זוכרת איך משה ישב ויבדל לחיים יעקב וחבריה אחרים יזכו
 וזה היה כאילו באתי באמת מאיזו פלאנטה אחרת. זכינו! לא חלמתי
 אז שבחיי אני אראה עלייה מברית-הועצות, בשידה אפילו שישנה.
 ואם ישנה מידה כזאת, זה מוכרח לגדול! זה לא יכול להיות אחרת.
 אז טוב לי, ושיהיה לכם טוב. ותודה רבה.

52

מחנה חברים, תודה לגולדה, אתם מחבקשים עוד לטבת. ילדי 'גנץ'.

הכינור לחם המעשה. את הערב, תודה רבה לגורלי.